

**Dissertatio inauguralis medica de febris mesentericis ... / publico
examine sistet Carolus Gotthold Lucius.**

Contributors

Lucius, Karl Gotthold.
Hoffmann, Friedrich, 1660-1742.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Joh. Christiani Hilligeri, [1728]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/h7u8kawz>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA

DE

FEBRIBVS MESEN-
TERICIS

QVAM

PRO PITIO NVMINE SVMMO

PRÆSIDE

DRON. FRIDERICO HOFFMANNO

FACVLTATIS MEDICÆ SENIORE ET h. t.

DECANO

PRO DOCTORIS GRADV

RITE IMPETRANDO

Ad d. Junii Anni M DCC XXVIII.

PVBLYCO EXAMINI SISTET

CAROLVS Gotthold LVCIVS

DRESD. MISNICVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

DISSERTATIO IN ANATOMIA ET MEDICINA

II

FRIDERICUS HOPFMANNI

PRO DOCTORIS GRADU

IN ANATOMIA ET MEDICINA

IN REGIA UNIVERSITATE

FRIDERICUS HOPFMANNI

PRO DOCTORIS GRADU

IN ANATOMIA ET MEDICINA

IN REGIA UNIVERSITATE

IN ANATOMIA ET MEDICINA

CAROLVS GUTHMANNVS

IN ANATOMIA ET MEDICINA

WILHELMUS MAGDERGCHER

IN REGIA UNIVERSITATE

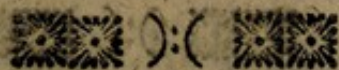
DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
FEBRIBVS MESEN-
TERICIS.

PROOEMIUM.

Febris est quidem tam u-
niversalis, familiaris & conti-
nus morbus, ut nulli ætati, nul-
li temperamento nullique sexui
parcat, omnes regiones omni-
que tempore infestet & tres
fere hominum partes absu-
mat. Quod vero magnopere mirandum, nullam
pathologicis doctrina tam intricata tantisque pre-
mitur difficultatibus, ac ea, quæ de febrium natu-
ra, generatione & curandi ratione tractat, quo fit,
ut in therapia quoque ingens medentum sit dissen-

sus, quænam remediorum genera in expugnanda
 hac, vel illa febre proficua & qua incuratione uten-
 dum sit methodo? Quin adeo sterilis adhuc & man-
 ca est recentiorum pathologia, ut plurimi sint, qui
 ubi motus febriles, vel horum causæ sedem obti-
 neant, ignorent & alia omnia, quam quæ veritate
 subnixa, credant ac afferant. Placet in exemplum
 adducere febres, quæ in mesenterio nidum habent
 ac latibulum. Harum certe variæ species, quæ
 frequentissime in praxi occurrunt; altum tamen de
 iis, in veterum æque ac recentiorum practicis li-
 bris est silentium. Solus BAGLIVVS earundem
in operibus suis iniicit mentionem, licet, uti omnia
 quæ de ipso prostant, fragmenta exhibent compila-
 ta, ita etiam in eo, quod *de febribus mesaraicis* agit
capite, parum solidi & quod rite connexum, sed
 plura confusa, quin aliena, reperiunda. Exquisi-
 tiorem igitur utilis hæc & scitu necessaria materia
 meretur disquisitionem, quæ tamen eo difficilior
 omnino habenda, quo minus exculpta & quo magis
 necessarium, ut ratione duce & comite experientia,
 cum cura adornetur. Interim faciemus jam pericu-
 lum, iter tantisper frangemus & specimine hoc in-
 augurali febrium mesentericarum varias species, o-
 riginem, diagnofin, prognofin & curandi rationem,
 curatius paullo atque uberius evolvemus, summum
 Numen supplices implorantes, ut feliciter cedere
 jubeat conamen!

§. I.

Agemus igitur de febribus, quarum sedes in mesenterio. Est hoc viscus, quod magis, quam ullum aliud morborum proventui favet & commodum focum gravibus & exitialibus chronicis passionibus subministrat. Censura vero utique dignum, quod morborum ibi hospitantium scrutinium, a medentibus pensi sit habitum & tantum non videatur prætermisum. Vnicum forsan ex veteribus qui celebritatis famam adepti excipimus FERNELIUM, qui *lib. VI. path. cap. 7.* de morbis mesenterii agit & latibulum multarum gravium & diuturnarum chronicarum affectionum in eo constituit: *ego, inquit, affirmo & profiteor, cholerae, melancholiae, diarrhoeae, languoris, lentarum errantiumque febrium, addo hypochondriaci affectus, scorbuti, latentium denique morborum causas, me in his plerumque sedibus animadvertisse, quorum depulsione, deploratis salus redditur.* Præter hunc etiam sæculo abhinc Islebiensis quidam Medicus, MATTHIAS MARTINI, integrum *de morbis mesenterii abstrusioribus* conscripsit libellum, in quo quidem de mesenterii infarctu, inflammatione, abscessu, dolore colico, melancholia hypochondriaca copiose agit, de febribus vero ex mesenterio, nihil quod memoratu dignum adjicit, & præterea anatomicis inventis & rationibus physico-mechanicis destitutus, ubi vis nihil fere aliud, quam obsoletas auctorum opiniones & formulas, nitido tamen stilo, promit.

§. II.

Nos jam alia incedemus via, ac ut pathologica hæc de febribus ex mesenterii labe doctrina, claris ac perspicuis nitatur fundamentis, præmittemus ex anatomicis mesenterii historiam, quoad structuram, situm, connexionem, partes e quibus coalitum, adjuncto simul

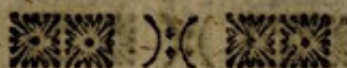
genuino ipsius usu. In quo quidem primo monendum loco, nos per mesenterium non solum illam quæ tenuia intestina connectit & colligat, meseræum Anatomicis dictam partem, sed etiam eam, quæ crassis, & maxime colo adhærescit, & mesocolon audit, intelligere. Vtraque feбри sedem præbet, sed ratione structuræ, situs, connexionis atque etiam usus intercedit differentia, cujus ratio in quo sit posita, eruendum utique.

§. III.

Meseræum itaque jejunæ & ileo intestino est conexum, ex triplici membrana, superiori scilicet, inferiori & media cellulosa, seu adiposa, quæ pinguedinis sustentaculum, conflatum. Super mediam tam arteriosa, quam venosa vasa, nec non nervorum surculi discurrunt, innumeræ quoque in ipsa glandulæ consistunt, superior vero & inferior lamella magis vasa, quæ lympham & chylum vehunt, habet. Tota vero compages pendula in abdomine hæret, & tam per robustam peritonæi membranam firmiter primæ lumborum vertebræ concreta, quam etiam per conspicuum ramum ex arteria aorta, arteriæ mesaraicæ nomine notum, nec non nerveum plexum, ex pari octavo, intercostali & lumborum vertebris prodeuntibus conflatum, alligata est atque appensa. Vena a dextro venæ portæ est ramo, sinistro ad pancreas & lienem abeunte.

§. IV.

Mesocolon crassa comitatur intestina longeque alium ac mesenterium servat tractum, cum ipso colo communem. Incipit scilicet in costa ili dextri lateris & cum colo ascendit ad dextrum renem & inferiorem hepatis partem, postea ad omentum convertitur, sub quo infra ventriculum pergit ad sinistrum latus, ubi sub dia-

diaphragmate circa lienem conspicuam, colo sursum prius ac deorsum iterum in annuli figuram reflexo, efformat flexuram, inde ad renem sinistram prorrigitur ac demum musculum psoas & os sacrum, incurvato ad formam literæ S. tractu, transcendens, ad pelvim peritonæo adhærescens tendit. Vasa lactea obtinet perpauca, glandulas etiam paucas ac minores habet & ex mesenterico medio & inferiori nervorum ramo exiguos fortitur furculos, per peritonæum ad mesocolon & tunicas coli serpentes.

§. V.

Id vero observatione inprimis dignum, tam arctam quidem mesocoli & omenti esse connexionem, ut sicuti aliquoties, primus quod sciam, D. PRÆSES publice demonstravit, una videatur omenti & mesocoli continuatio, diversa autem utrisque esse sanguifera vasa. Mesaraicæ enim superioris ramus ad mesocoli in dextro latere partem, & in sinistro, ubi annularis illa recurvatio, discedentis ex aorta circa tertiam lumborum vertebam mesaraicæ inferioris ramus fetur, quæ vero omentum perreptant arteriosa vasa, coeliacæ arteriæ sunt propagines. Eadem ratione ex vena mesaraica superiori ramus capax satis dextrum mesocoli ductum perluit, omentum autem venas suas, quas cum ventriculo habet communes, a coeliaca sinistra fortitur. Et longius porrecta mesocoli in sinistro hypochondrio portio peculiarem habet venam, quæ nec cum omento, nec cum dextri lateris mesocolo, nec cum meseræo connexionem alit, sed ortum trahit quandoque ex ramo splenico sinistro, plerumque vero in illo venæ portæ angulo, qui est inter ramum splenicum sinistram & mesentericum dextrum. Dicitur hæc vena hæmorrhoidalis, & recto ac perpendiculari itinere, innumeros per meso-

mesocolon furculos spargens, coli substantiam pertransit ac in pelvi recto potissimum intestino ramum impertit, qui κατ' ἐξοχὴν audit hæmorrhoidalis, & apertus sanguinem per alvum secedentem fundit. Probe igitur interna hæc hæmorrhoidis, quæ venæ portæ propago, distinguenda, ab illo venæ iliacæ ramo, qui ad externum ani limbum decurrit & externarum hæmorrhoidum est scaturigo.

§. VI.

Vasa deinceps lactea peculiarem ideoque notandum per mesenterium servant cursum. Scilicet lactiferi hi canales ex villosa, seu potius cellulosa tenuium tunica, ramificationibus innumeros arcus efformantibus exorti, in ramos primum coeunt ampliores, qui in capillares iterum finduntur canaliculos, & desinunt in glandulis variæ magnitudinis, collectius circa centrum confidentibus, ex his vero postea, juxta observationem WHARTONI, novi iterum ramuli lactei emergunt, qui progressu in maiores coalescunt ramos & chylum versus meseræi centrum & ad capsulam chyliferam vehunt, ductui thoracico demum infundendum. Licet autem porro innumeri fere nervorum furculi tam ad mesenterium stricte sic dictum, quam mesocolon & omentum abeant, hæc tamen abdominis viscera, ob defectum nervearum, in quibus sensatio tantum viget, tunicarum, omni propemodum sensu sunt destituta; coli autem tunicæ, nec non peritonæi membrana, ab iisdem nervorum propaginibus, exquisite sentiendi nanciscuntur facultatem. Atque adeo clare patefcit, mesenterii vasa perquam facile a crassis succis infarctum, vel obstructionem incurrere & vi motrice valida impulsiva carentia, ob interruptum chyli, & lymphæ, per eorundem angustias cursum

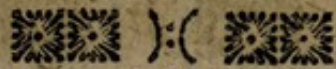
sum morbis occasionem præbere, & multis, & magnis.

§. VII.

Neque etiam in hac mesenterii historia prætereundum, quod cum primis medico servit usui, mesæreum nimirum & mesocolon tam copiosis & amplis arteriosis ac venosis vasis esse dotatum, ut largam sanguinis copiam recipere & custodire queat. Jam vero tam uber sanguinis affluxus nec ad calorem, nec ad nutritionem mesenterii æque ac intestinorum, in quibus tenuibus ramificationibus canales terminantur, necessarius est, in sapientissime autem fabricata corporis humani machina nihil frustra factum, ideoque cui usui hoc destinatum, merito indagandum. Nostra igitur sic fert sententia: exundans sanguinis copia graves corpori struit insidias & mole sua perquam facile vitales motus, viscera nobiliora infarciendo, interturbat, hinc tam multi & magni in mesenterii minus exquisiti sensus viscere conformati canales, qui exuberantem cruorem non modo suscipere, sed & sine illa, quæ ex ipsius congestione & stagnatione in reliquis visceribus redundat noxa, aliquamdiu asservare possunt, ne sanitas cum vita periclitetur.

§. IIX.

Hic autem tam affatim ad mesenterium confluentis sanguis tarde adhuc & languide per ipsius compagem circumagitur. Musculosæ enim & nervosæ in membranoso mesenterii & mesocoli tractu deficient tunicæ, quæ tamen ad imprimendum succis circulantis impulsu & promovendum eorundem progressum insigniter faciunt. Vena portæ est, quæ pulsu carens, vice tamen arteriæ fungitur, & tam ex hoc, quam aliis

Contiguus visceribus sanguinem recipit eundemque ad hepar lento admodum flumine ducit. Vena ex mesentericarum numero hæmorrhoidalis perpendiculari itinere per mesocoli tractum excurrit, remota longius a suo est ortu eamque ob causam segniter per ipsius alveum procedit motus. Neque tamen hoc etiam sine exquisita ratione & salutari scopo ita contingere, censendum.

§. IX.

Videlicet tardior hic sanguinis per mesenterii venas cursus, secretioni succi biliosi in hepate, lymphæ, humoris fermentescibilis, item feri mucidi excrementitii in intestinorum cavo, egregie servit. Etenim si curatius paullo rem expendimus, crassa præsertim intestina, egregium tam feri, quam sanguinis copiosioris præbent excerniculum, potissimumque illa, quæ colon interius obducit tunica, jure dici potest pituitaria & mucosa, eo quod in ipsius compage multum utique feri ex sanguinis sinu sequestratur, quod mora in mucum densatur & per alvi secessum cum scybalis eliminatur. Tenuia vero intestina tunicis glandulosis multisque plexibus glandiformibus sunt dotata, quæ multum serosi humoris ex vasis mesaraicis absorbent ac segregant. Testatum certe hoc facit copiosa illa in alvi fluxibus tam criticis, quam arte procuratis egestio, ita prorsus, ut quandoque aliquot serosi humoris ex mesaraicis vasis expressi mensuræ, in cachexia vel hydrope laborantibus, oblato validiori purgante, cum impetu & dolore exturbentur. Quæ quidem serosa evacuatio sicuti apprime pro sanitate est, ita non minus eximium ad morbos tam arcendos, quam per sanandos, præstat usum sanguinis fluxus sic dictus hæmorrhoi-

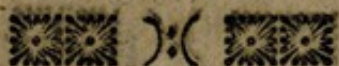
rhoidalis, qui ob eundem difficilem sanguinis per venam mesentericis connexam regressum, in recto intestino ex dehiscantibus arteriolarum nimis dilatatarum osculis succedit.

X.

Quamvis autem lentior hic sanguinis per vasa mesenterii progressus, utilitate ad corporis salutem polleat insigni, idem tamen hic foecunda multorum longorum & difficilium morborum genitrix & nutrix est. Etenim quando sanguis & succi nimium ibi coacervantur, neque exitum per intestinorum tunicas, neque hæmorrhoidalja vasa fortiuntur, stagnationes inde fiunt, infarctus & stases, subsequunturque postmodum corruptiones, putredines ac innumeri morbi, quorum omnium verogenesin jam evolvere, nostri non est instituti, sed meditationi tantum subiciemus eas febrium species, quæ in his sedibus consistunt, quas eam ob causam mesentericas appellare libuit. Hæ vero secundum nostram sententiam & observationem optime in acutas & chronicas dispelcuntur. Illæ uti fere semper ab inflammatione & stasi sanguinis in tenuissimis partium exquisitiori sensu pollentium vasculis natales ducunt; ita hæ ut plurimum a stagnatione, vel etiam effusione & corruptione, humoris copiosi, præsertim serosi, in canalibus, vel extra eos, ortum debent.

XI.

Quæ inflammatoriæ febres, acutæ & continuæ sunt, interno ardore, dolore, præternaturali æstu, virium prostratione, anxietate & inquietudine sese produnt, ac non tam in ipso mesenterio, quam potius in intestinorum tunicis musculo-nerveis, vel etiam peritonæi membrana, cui crassa adhærent, consistunt & pro-

diversitate locorum quæ occupant, nec non pro diversitate causæ gravitate & vehementia, variis incedunt symptomatibus, nec una eademque ratione dijudicari debent. Quod si enim dolor acutus est supra umbilicum & sub ventriculo, cum febre, nausea & vomendi conatu, indicium præbet, laborare eum coli tractum, qui infra stomachum a dextro ad sinistrum latus porrigitur. Qui in dextro hypochondrio sub costis spuris urget doloris sensus, præter naturam affectum & inflammatum esse coli principium ubi ileo committitur, arguit, quemadmodum etiam SPIGELIUS *de semiteri.* in iis, qui hac febre defuncti, sphacelatum deprehendit hunc coli locum. Acuti cum febre cruciatus in sinistro latere, sub lumbis ubi musculus psoas situs, in colo & mesocolo, præsertim ubi peritonæi adhæret, mali sedem esse produnt. Quando vero medium abdomen circa umbilicum cum febre gravius dolet, tenuia utique intestina inflammatione esse affecta, certum præbet indicium.

§. XII.

Merito tamen consistentes his in sedibus inflammationes, in leviores & graviores sunt distinguendæ. Leviores exterioribus tantum intestinorum tunicis, quæ non nisi membranarum mesenterii sunt productiones, insident; graviores vero altius ipsam intestinorum substantiam pervadunt eorundemque interiora ipsasque glandulas tangunt, ideoque & profundiores sunt, & ampliores. Quæ superficiem occupant, non tantum periculi alunt, sed adhibito laudabili regimine & congrua medicina, intra quartum, vel septimum diem discutiuntur, quæ autem interiora profundius obsident, nisi per diarrhœam aut sanguinis fluxum solvantur, longius extrahuntur, quin in suppurationem ruunt & in hæcticam desinunt.

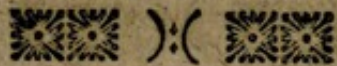
§. XIII.

XIII.

Sunt hæ simplices febrium mesentericarum species; dantur vero aliæ adhuc complicatæ indolis, quæ ex continua adeoque quotidiana, ac intermittente tertiana sunt compositæ, & cognoscuntur ex pulsus frequentia, præternaturali æstu & virium, nec non somni & appetentiæ defectu, ita tamen, ut hæc pathemata alternis diebus, præcedente levi horrore & partium externarum refrigeratione, ingravescant & exacerbentur. Veteres, HIPPOCRATES atque GALENVS, hanc febrem vocarunt semitertianam, five hemitritæum; recentioribus autem, unicum si excipimus SPIGELIVM, qui peculiari tractatu de eadem egit, fere incognita. Nonnulli enim horum eam intermittentem malignam vocant, nonnulli eandem plane confundunt cum tertiana continua, a qua tamen multum utique discrepat. Hæc quippe non adeo periculosa & gravibus quidem symptomatibus per aliquot dies insistit, tertio autem ut plurimum paroxysmo plenaria symptomatum accidit remissio & febris perfectum tertianæ intermittentis typum induit; semitertiana autem est continua, licet non tam acerbis symptomatibus stipata, & quotidie circa vesperam, & alternis diebus, levi præcedente horrore, ingravescit, junctum sæpe habet abdominis dolorem ventrisque tumorem, quandoque ad aliquot hebdomades prorogatur, quandoque etiam in morbum chronicum, lentam febrem & hæcticam concedit.

§. XIV.

Duplex hinc omnino compositæ huius febris causa & duplex quoque ac diversa, probe iam notante FERNELIO, ipsius sedes. Continuæ scilicet nidus ac fomes tam in mesenterio, quam in annexis intestinis, &

causa inflammatio, levior tamen, *ipsis* in intestinis, quam etiam nunquam non in demortuis reperit SPIGELIVS. Tertianæ vero & symptomatum tertio quovis die exacerbationis causa delitescit in intestinis, ac præsertim duodeno, quod ob difficilem per inflexum ipsius cavum contentorum transitum, ob numerosas sub tunica in eo villosa glandulas, bilis & succi paucreatici, nec non crudorum ex ventriculo succorum confluxum horumque per longiorem moram mutuam quasi confectionem, variorum morborum ac febrium, quæ certis periodis exacerbantur, focum præbet. Nostra quippe sic fert sententia: quando pravus & morbificus succus, ex primo præsertim intestino, per lactea vasa cum chyloso liquore ad sanguinem & inde ad nervosas corporis partes, maximeque membranas quæ spinalem medullam cingunt, certa quantitate & certo tempore fertur, oritur inde universalis in universo fibrarum & nervorum systemate spasmus, qui prius non desinit, quam materia illa, motus inordinatos ciens, per subsequentem æstum ex sedibus fuerit excussa, posteaque tam diu silet, donec collectus iterum certa quantitate debito tempore vitiosus humor accedat, novumque motuum suscitet impetum, seu paroxysmum.

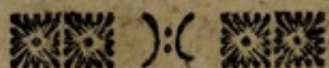
§. XV.

Hæ itaque & his ex causis prognatæ febres accipites admodum sunt & simplicibus intermittentibus longe periculosiores, eo quod fundamentum inflammatio & indoles continua, nec symptomatum plenaria remissio, nec ad reparandas vires spatium. Maius adhuc periculum, si ventriculus simul inflammatione affectus, id quod singultus, nausea, vomendi conatus, faucium ardor, extremorum refrigeratio, animi inquietudo

tudo & quandoque defectio, arguunt. Veteres ea-
 propter hanc febrem habuerunt periculofissimam, im-
 mo malignam & pestilentem. Eadem quoque de hu-
 ius febris periculo SPIGELII sententia, qui omnium
 optime ex recentioribus de eiusdem indole ac sede egit,
 nec possumus, quin notatu præ reliquis dignum ejusdem
 locum heic inseramus, ita habentem: *quotiescunque
 mecum repeto, quæ in curationibus februm putridarum,
 quæ in dissectionibus mortuorum a semitertiana observavi,
 toties nil aliud potui agnoscere, quam putredines semper
 in vasis constetisse. Erant enim in dissectis cadaveribus
 inflammationes ex sanguine bilioso & pituitoso factæ, circa
 jecoris cavam partem, in ventriculo, intestinis, tam crassis,
 quam tenuibus, mesenterio, omento, liene & sæpius in una
 partium commemoratarum, aut pluribus, aliquando etiam
 in omnibus, quæ celeris mortis causæ erant, superveniente
 gangræna, vel sphacelo alicui loco (etiamsi quandoque exi-
 guus esset,) partium prædictarum. Jam quia me curati
 fuere, (si non alvi fluxus insignis proveniebat, aut locus
 inflammationis non esset admodum sensibilis, ut jecoris, li-
 enis, pancreatis, mesenterii, omenti) dolores in ventre im-
 manes, continui, certis plerumque horis se exacerbantes,
 vel intermittentes aliquamdiu, eos affligebant, quos ex in-
 flammationibus ventriculi & intestinorum ortos fuisse, ex
 facto abscessu, sanie pureque, aut bile saniosa & concocta,
 per secessum vel vomitum redditis, certo sciebam.*

§. XVI.

Notandum autem, quod mesaraicæ hæ febres, tam
 inflammatoriæ, quam semitertianæ, ex continua & inter-
 mittente compositæ, in nulla regione magis sint familia-
 res, quam in Italia, Romæ, Venetiis, ubi clerici, aulici,
 juvenes, otiose viventes ac genio indulgentes, frequen-
 tissime

tissime easdem incurrunt. Testantur hoc cum GALENO, SPIGELIVS etiam atque BAGLIVVS, & Italicum clima ad progignendas ejusmodi febres utique admodum est proclive. Aestus enim interdium urens multa biliosa, acria, calida gignit recrementa, nocturnum vero quod incidit frigus exhalationem eorundem per cutis poros impedit. Solenne deinceps Italiae quibus lautius vivendi genus est incolis, potum injecta glacie perfrigerare & sic frigidum nimis avide ingerere. Hinc omnino in proclivi est judicare: in corporibus ex pinguiori victu & quiete succis repletis, recrementis acribus scatentibus, accedente frigido potu, infarciri ac repleri mesenterii stagnationi apta vasa, stasim cum inflammatione oboriri & sic febrem demum accendi. Idem quoque coeli interdium fervidus calor & subsequens noctu algida aura, in causa est, quod in Pannonia semitertianae haec febres frequentissime incidant. Quin sunt inter exempla, qui tantum aestatis tempore in montium cavernas & frigidas vinarias cellas concedentes, aliquamdiu ibi commorati sunt & perfrigeratum hauserunt vinum, illico febrem hanc inde reportarunt.

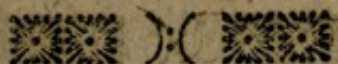
XVII.

Præter hemitritæas mesentericis etiam febribus accensendæ, quæ cum alvi fluxu, sive puro, sive cruento & atrocibus ventris torminibus stipantur. Neutiquam tamen omnis alvi fluxus, sive copiosa cruenta, vel incruenta dejectio, a sanguine & humoribus in mesenterio stagnantibus derivanda, sed sæpius intra intestinorum cavum pravus, corrosivus & biliosus humor, causa ejusdem delitescit. Mesenterii autem vitio illæ tantum debentur, quæ epidemice & certis temporibus invadunt, neque ex alimentorum vitio, sed ex præternaturali aëris præ-

præsertim calidi nimis & sicci constitutione oriuntur & febrem junctam habent continuam. Vidimus superiori anno, ob insolitum diuturnum ad medium fere autumnii productum calorem, universam fere Germaniam pervagantes febres, non modo intermittentes varias & anomalas, sed & continuas cum dysenterico alvi fluxu sociatas, quæ unice acrium biliosorum in corpore humorum copiarum in acceptis ferendæ.

§. XIIX.

Scilicet quando in corporibus multis acribus, biliosis recrementis refertis, excretio per cutis spiracula, ab aura frigidiori nocturna, vel frigido hausto, ac ut opulentiorum mos fert, glaciato, potu, intercipitur; perspirandæ hæc sordes, promptissime utique ac omnium facillime feruntur ad eas partes, quæ imbecilliores quibusque ob defectum sufficientis potentiarum motricis systalticæ, vel perpendicularem vasorum tractum, difficilior fluidorum est progressus, cujus generis potissimum sunt mesenterium, mesocolon & omentum. Quando igitur his in sedibus, maximeque intestinorum tunicis, quarum prima est a mesenterio, inclusus hæret sanguis & humor acris, febrem citè leviter inflammatoriam continuam, alvi vero, cruentus etiam fluxus, vel ex nimium ampliatis & laxatis, vel exesis plane & disruptis vasorum osculis succedit. Et hæc omnino ita evenire uberior confirmat dissectio eorum, qui hoc morbo interierunt. Dissecuit SPIGELIVS dysentericum semiter-tiana defunctum, ac *l. c. cap. IIIX. §. 9.* testatur: venas majores hepatis sanguine fuisse vacuas, ventriculi tunicam interiorem leviori erysipelate inflammata, venas

mesaraicas & quæ ad ventriculum ac omentum tendunt distentas & crassiori sanguine refertas, omentum consumtum & semiputrefactum, durum quoque pancreas & cholodochum ductum obstructum.

§. XIX.

Infantibus porro & pueris familiarissimæ sunt ejusmodi lentæ febres, quæ insigni abdominis tumore, superiorum marcore, tusi sicca, virium prostratione, inappetentia & vago æstu, post cibum sumtum & circa vesperam increbescente, sese produnt, alvo interdum adstricta, interdum etiã fluxa, alba multa & mucida deiciente. Nascuntur autem hæ vel a succo chyloso nimis viscido, tenaci, villosam intestinorum tunicam & minima lacteorum oscula obstruente, quo inflatio intestinorum & chylosa inducitur diarrhœa. Quandoque etiã ortum trahunt a lymphâ nimis viscida tenaci, quæ glandulas mesenterii farcit, obstruit ac magis magisque accumulata mirum distendit. Facile tamen succrescunt ejusmodi febres & occasionem ipsis potissimum præbent, nimia infantum voracitas, cibi qui crassum chylum reddunt, defectus tenuis potus corporisque refrigeratio. Quæ vero corripuerunt, diu detinent corpora, nec, sicuti omnes, quæ ex glandularum nervæ substantiæ nimia expansione oboriuntur febres, periculo carent, sed, nisi convenienti occurratur medicina & vivendi ratione, perimunt infantes, inventis post mortem plerumque glandulis mesenterii ingentis magnitudinis, intestinis inflatis & tumidis ac pulmonibus corruptis.

§. XX.

§. XX.

Aliud febrium mesentericarum genus, lentæ est indolis, quod post alvi fluxum, simplicem & cruentum, imprudenter adstringentibus, vel opiatis cohibitum, sequitur. Ratio generationis in proclivi. Sub alvi quippe fluxu motus humorum a corporis peripheria vergit ad mesenterium & intestina, eaque propter rationalis medendi methodus hæc est, ut exitus primum præbeatur subsistentibus ibi & exitum affectantibus copiosis succis, postea vero horum motus ab interioribus ad exteriora blande divertatur, quo intercepta restituatur perspiratio. Vbi vero præpostero plane modo hæc omituntur, ac potius per validius constringentia humores illi exitu intercluduntur, aliter fieri nequit, quam ut firmitus longe vasis & glandulis mesaraicis impingantur & corrupti demum hecticas febres, vel cachexiam & hydropem inducant. Multos etiam novimus, qui post dysenteriam avidius ingerentes alimenta tantum, mortem arcessiverunt.

§. XXI.

Pari ratione post variolarum & morbillorum morbum gignuntur sæpe mesentericæ febres, eæque lentæ, in infantibus ac pueris, quæ in funestam nonnunquam degenerant hecticam. Nimirum quando decedentibus his exanthematibus, corpus a prognatis sub morbo etiam impuris & corruptis succis non repurgatur, perspirationis, qua reliquæ impuritates optime diffiantur, successus per corporis refrigerationem impeditur & ventriculus adhuc imbecillis incongruorum eduliorum mole aggravatur; fieri aliter vix potest, quin copiosi & pravi humores ad mesenterium
 eius

eiusque vasa descendant & stagnationes, infarctus, obstructions, glandularum tumores, ex parte etiam inflammationes, ibi producant, cum ingenti abdominis tumore & inflatione, superiorum tabe, inappetentia, inquietudine, æstu, tussi sicca & alternante quadam horripilatione. Quæ omnia pathemata ad aliquot nonnunquam menses persistunt & quandoque nonnisi morte finiuntur.

§. XXII.

Neque adeo in artis exercitio rarum est, post intermittentes, præsertim male tractatas & intempestive opiatis sopitas, aut constringentium ipsiusque chinæ corticis præpostero usu cohibitas, succedere lentas & mesentericas febres. Ratio huius eventus in proptatulo. Intus enim in corpore excrementitiis multis biliosis succis referto, perspirandæ sordes retentæ & ad inferiora ipsumque mesenterium delatæ, bilem & succos salivales fermentativa vi præditos inquinant, & accedentibus simul crudis ex mala digestionem succis, fomitem conficiunt febrilem. Primaria hinc in earundem curatione indicatio, ut impuri & inquinati succi corrigantur, per superiora, si res postulat, aut inferiora, postea educantur & saluberrimum demum perspirationis negotium ipseque sanguinis ad exteriora motus roborantibus & diaphoreticis dirigatur. Contra ea quando antequam hæc facta dantur constringentia, quæ minima in villosa tunica oscula & glandulas occludunt, humores jam subsistentes lentos magis reddunt ac impingunt, lentæ utique & latentes febres, cum virium prostratione, inappetentia, carnis consumptione & æstu junctæ non possunt non oboriri, quæ tandem in
 hecti-

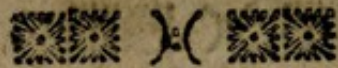
hecticam, vel in cachexiam & hydropem transeunt.

§. XXIII.

Tenendum tamen, lentas has ex mesenterio male affecto febres, non esse permutandas cum quotidianis intermittentibus. Ambæ enim insigniter differunt. Intermittens quippe quotidiana ordinario ante meridiem accedit & conspicuum intermissionis tempus, pulsu a celeritate & vehementia ad imbecillitatem & tarditatem reducto, exhibet; in lentis vero mesarais febribus, non datur caloris ac pulsus celeris perfecta intermissio, sed tantum aliqualis remissio & circa vesperam ac noctem pathemata ingravescent. Quotidianæ nidus ac fomes est in intestinorum flexuris, lentæ vero in mesenterii compage. Illæ non tanto periculo stipatæ ac hæ, melius etiam medelam admittunt & convenientibus emeticis, laxantibus, deterfivis, posteaque roborantibus facile cedunt, quæ vero ex mesenterio, non tam faciles curatu, longius extrahuntur ac sæpissime in hecticam concedunt.

§. XXIV.

Sic generantur, sic incedunt & sic quoque curate distinguendæ sunt mesentericæ febres omnes & semitertianæ. De eventu vero earundem hæc adhuc notanda. Solvuntur nimirum quandoque alvi fluxu, quandoque colicis doloribus, qui descendisse ad intestina materiam quæ febrem suscitavit, indicio sunt. Sæpius etiam notavimus, feliciter eas nonnunquam cruenta sine torminibus diarrhœa, sive fluxu vulgo vocato hepatico, oborta, nonnunquam prodeunte

per ani secessum copioso nigro fœculento sanguine,
esse discussas. Desinunt præterea quandoque in inter-
mittentem, quandoque in continuam quotidianam,
quæ tamen quam facile iterum fit semitertiana.
Quin nulla omnino febris tam facile redit, quam ea
quæ ex mesenterio, tanto certius, quando æger in di-
æta aut vitæ regimine, vel medens in medicatione er-
rorem admittunt, potissimumque calidiora & purgan-
tia sub finem propinata, ut recrudescat faciunt.

§. XXV.

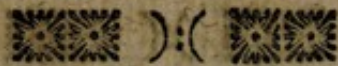
Jam ad methodum his febribus recte medendi
accedimus, quæ circa easdem vel arcendas, vel per-
sanandas versatur. Ad præscindendas igitur ipsas, re-
movenda omnia, quæ ex causis externis eas inducendi
facultate pollent. Stomachi potissimum & ingestio-
rum ratio habenda, ac videndum, ne ventriculus ni-
mis obruatur, tanto minus cibis qui crassum sangui-
nem & lentos ac glutinosos succos ingignant, quo-
rum in numero sunt maxime dulcia, acida, fructus ho-
ræi, caseus, placentarum genera omniaque ex pasta
confecta. Vitandus porro frigidus potus, aër quo-
que frigidus & humidus omniaque quæ perspiratio-
nis successum impediunt. Cavendum ab omnibus
purgantibus, quæ robur ac tonum intestinorum & quæ
mesenterium constituunt partium mirifice dejiciunt.
Animus præterea sit tranquillus, nec corpus nimium
exæstuetur, imprimis paullo post pastum, nec si com-
motum interius, vel exterius, refrigeretur. Meden-
tes vero solícite caveant, ne diarrhœas, febres, hæ-
morrhagias, vel alias excretiones salutares impruden-
ter ac intempestive compescant. Venæsectio egre-
gie

gie defendit ab his febris corpora, quæ ex viciu lautiori & otiosa vitæ ratione succorum contraxerunt copiam, & tum maxime necessaria est, quando menses vel parum, vel plane non exsolvuntur, quando fluxus hæmorrhoidalis non succedit, nec alia critica superflui sanguinis evacuatio præsto est.

§. XXVI.

In ipsa vero curatione abstinendum a copia remedium, ab adstringentibus, testaceis, ipso chinæ cortice, a dulcibus, a calidioribus, a purgantibus & opiatis. Neque etiam sanguinis missio indiscretim admittenda. Vbi enim inflammatio levior, nec corpus adeo plethoricum, omittenda hæc; contra ea si ad ingignendam sanguinis copiam dispositus habitus, vasa, præsertim in extremis, turgida, tuto utique in principio vena secatur, ne inflammatio gravior & profundior fiat & adinteriores intestinorum tunicas propage- tur. In ipsius quoque dysentericæ epidemicæ principio sanguinis missio cum bonis ægrorum rebus institui potest, eandemque SYDENHAMVS jam eximie commendat. Non tamen perpetuum & hoc est ac quibusvis suadendum, sed tunc, quando vehemens febris in corpore juvenili, sanguine redundante, alvus simul cruenta dejicit & atrociam urgent tormina, tum utique ad declinandam inflammationis augmentum & sphacelationem intestinorum arcendam, nullum auxilii genus præstabilius venæsectione, eaque intermissa, aliquoties septimo aut nono die ægros interiisse, annotavimus.

§. XXVII.

§. XXVII.

Deinceps sicuti in omni inflammatione, sic etiam in ea, quæ mesentericis in febribus præsto est, apprime conducunt diluentia, humectantia & diaphoretica leniterque nitrosa, quippe quæ eidem validissime resistunt, nimiumque ardorem ac sitim extinguunt. BAGLIVVS hinc recte commendat in semitertiana medicamenta ex nitro, item decoctum hordei cum hitro antimoniato. Ad promovendum vero magnum illud in his morbis alvi beneficium, præter clysteres, ex floribus paregoricis & emollientibus ac seminibus carminativis & sapone Veneto paratos, ea sunt tutissima, quæ mannam, rhabarbarum, passulas minores, adjecta portione salis medii temperati, uti est terra foliata tartari, aut tartarus tartarificatus, habent, & ex sero lactis dulci leniter decocta sunt, modo ventriculus ferre possit. Hæc enim clementer & sine sanguinis commotione, vel nervosarum partium stimulo, aut sine virium jactura, primas vias a sordibus vitiosis & copiosis viscidis deplent & ad mesenterii quoque ab humoribus stagnantibus infarctum removendum & evacuandum multum conferunt. Conducunt tamen etiam egregie temperatæ ejusmodi balsamicæ pilulæ, quæ secundum BECCHERI exemplar præparantur & nonnisi extracta amara, gummata moderate balsamica & aloën bene correctam, in refracta tamen dosi, continent, quarum moderato, sed frequentiori usui, si pulvis quidam salinus, aperientis & deterisivæ indolis, interponatur, febres illæ, quæ ex intermittentibus, diarrhœis vel hæmorrhagiis imprudenter cohibitis, nasci solent, feliciter, adjunctis diluentibus, expugnantur & abiguntur.

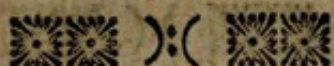
§. XXVIII.

§. XXVIII.

Ad obstructionem dein ab amurca tenaci, crassiori tunicae villosae intestinalis removendam, vel etiam ad glandulas mesentericas fartas & obstructas expediendas, solus liquor salis tartari per deliquium paratur, vel is cum liquore nitri antimoniati mixtus, adiecto tantillo extracti croci & aliquot granis extracti cardui benedicti, parva, sed repetita dosi, per aliquot hebdomades usurpatus, miram promittit opem & efficaciam, uti D. PRÆSES multoties observavit. Ad æstum porro his in febribus temperandum & acrimoniam humorum, quæ calorem accendit, obtundendam, diluentia, ut serum lactis, vel ptisanæ, ex rasura cornu cervi, scorzonera, passulis, rad. cichorei & semine fœniculi confectæ, item emulsiones ex amygdalis, vel solo semine cucurbitæ paratæ, cum aquis florum tiliæ, primulæ veris, acaciæ, cerasorum nigrorum, omnibus aliis virtute præstant. Sed opus est in hisce maxime morbis patientia, quia lentæ sunt febres & lentam etiam postulant curationem, cui nihil magis, quam remedium copia & varietas adversatur.

§. XXIX.

Quod si vero lenta febris, & quidem ad hæticam inclinans, paullo gravior, a suppuratione intra mesenterium facta præsto est, tunc omnia etiam ea, quæ jam commendavimus, diluentia, refrigerantia, temperantia, clementer evacuantia usui sunt; simul tamen curare oportet Medicum, ut accommodata medicina, expurgatis purulentis fordibus, consolidationem exulceratarum & exesarum partium promoveat, quem in finem quam maxime proficua decocta herbæ veronicæ, scabiosæ, sonchi, marrubii albi, florum bellidis, hyperici, summitatum millefolii, sive ex aqua, sive sero lactis, decocto cornu cervi, aut jusculo car-

nis, frequentius usurpata. Tandem quod attinet ad usum aquarum medicatarum in mesenterii morbis, & maxime febribus inde oriundis lentis, eæ quæ temperatissimæ sunt & subtilioris indolis prætereaque sale alcalino foetæ, uti Selteranæ, Emsenses, vel etiam Wildungenses, si pro potu ordinario bibuntur, utique ad obstructions referandas & humores viscidos diluendos, præ omnibus aliis laude sunt dignissimæ. Sicuti enim multum refert, in curandis potissimum chronicis morbis, qualis sit laborantium potus, ita, ut salubris morboque expugnando simul accommodus in mesentericis his febribus præbeatur, curandum.

§. XXX.

Possemus nunc hanc disquisitionem pluribus quæ nobis ad manus sunt exemplis illustrare; brevitati autem studentes, alii loco & tempori id reservamus, & in præsentiarum binos tantum casus, de longis & difficilibus ex mesenterio morbis, coronidis loco annectimus. Pauci nimirum elapsi sunt dies, quum ad D. PRÆSIDEM adduceretur miles quidam, facie lividus, corpore macilentus & languidus, pulsus tamen celerem cum quadam duritie exhibens. Conquereretur hic graviter de alvi fluxu, per tres continuos menses ipsum adeo detinente, ut quotidie octies, vel decies desiderare cogeretur, secedentibus nonnunquam ut naturaliter fieri solet excrementis, nonnunquam vero saniosa, nonnunquam sanguinolenta materia, sine scybalis, appetentia ciborum simul imminuta faucibusque aridis. Inquirenti in tam chronici mali causam respondit: se graviter aliquando in sinistro dorsi & thoracis latere verberibus esse percussum, ut locus etiam sugillatus comparuerit & dolor successerit impensus, præterlapsis autem aliquot diebus, doluisse hypochondrium sinistrum ibique supra os ilei protuberasse tumorem aliquot hebdomades subsistentem, donec abortis in ventre torminibus, alvus sponte fuerit soluta, multaque saniosa, foetida, atro etiam sanguine tineta, copiosis secesserint dejectionibus. Ex eo quidem tumorem subsedisse & dolorem quoque evanuisse, sed diarrhoeam perstitisse & adhuc ipsum

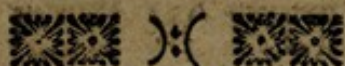
ipsum mirum exercere ac vires absumere. Dimissus igitur est consilio, ut serum lactis dulce, nostra methodo paratum, quotidie ad mensuram unam, nec non infusum ex scabiosa, veronica, fanicula, mentha, melissa, millefolio, floribus hyperici & papaveris erratici frequentius potaret, quibus etiam effectum, ut post aliquot hebdomadam decursum rediens, gratus profiteretur, parciores longe esse dejectiones, corpus vegetius, meliora omnia, nec de perfecta impetranda sanitate dubium.

§. XXXI.

Nullum certe est dubium, quin in hoc abscessus fuerit in mesenterii compage obortus, qui demum ruptus, effuderit in intestinorum cavum saniem & cruorem, per ani secessum excretum. Qui vero factum, ut a superiorum percussione, in abdominis penetralibus inductum apostema, disquisitione omnino dignum. Nos quidem ab impedita sanguinis in partibus plagis gravius contusis circulatione, mali ducimus natales, unde factum, ut in homine plethorico sanguis majori copia fuerit delatus ad mesenterii diverticulum, ibidemque collectus, demum putrescere cœperit & in abscessum concesserit. In mesenterio enim sæpius obiri stagnationem, si in remotioribus partibus sanguinis progressus interceptus, non novum. Ipsi novimus, hoc facto mesenterium cum omento putre & sphacelatum fuisse inventum, vulnere lethali diaphragmati inflicto, cruorem vasa mesenterii perripisse & abdomen inundasse, & in asthmate spasmodico, a polypo in appensis cordi canalibus, meseræum itidem sanguine multo oppletum, vasa ipsius distenta partim, partim plane disrupta comparuisse.

§. XXXII.

Alter simili fere morbo laborans erat ruricola, habitior & quadratus. Prænuus hic in truncum cum ventre ceciderat acuminatum & ex eo exquisitum in abdomine, paullo supra umbilicum, persenserat dolorem, eum animi deliquio, accensa simul, præcedente horripilatione & refrigeratione, febre. Post aliquot dies sanguinolentam & saniosam per superius & inferius os eiecit materiam multam, eoque facto, siluit febris, remansit tamen languor & appetentiæ prostratio. Quumque elapsis circiter quatuordecim diebus, domesticis laboribus manum admoveere inciperet, denuo re-

crudit abdominis dolor, animi defectione, horrore & febre stipatus, cum extremorum frigido sudore, ut animam agere videretur. Sequuta vero diarrhœa cruenta & saniosa per aliquot dies, symptomata iterum mitiora facta ac remiserunt, sed vix septem dierum fuerunt induciæ, quibus circumactis, priora repetierunt pathemata cum febre, obortoque alvi fluxu, conquieverunt rursus. Imploratum igitur D. PRÆSIDIS auxilium, qui crebriorem decocti avenacei usum cum humana, vel canina axungia, butyro potabili rubro & balsamo Locatelli suavit, ac demum decocto herbarum vulnerariarum alchymillæ, agrimonix, faniculæ, pyrolæ, fragariæ, veronicæ, fl. bellidis, hyperici aliarumque, ex cerevisia, agrum hunc ad sanitatem, fortunante Deo, traduxit.

§. XXXIII.

Celebris jam ille Italorum Medicus, BENEDICTVS SYLVATICVS, abscessus subinde in mesenterio succrescere notavit & notatu inprimis digna, quæ habet *Cent. II. cons. LXXXVII.* ubi sic scribit: *mesenterium sæpe sit sentina multorum excrementorum, ac obtusi sensus quum sit, diuturnas tolerat affectiones & in quo non raro suboriuntur apostemata suppurantia, qualia frequentissime a me fuerunt observata, quæ tandem subsidebant per dejectiones purulentas iterumque statutis temporibus recurrebant & oblitescabant denuo per similes dejectiones, non raro cruentas, ita ut imposuerint quibusdam illas pro dysentericis habentibus.* In nostro certe ægro lapsu illo in stipitem acuminatum quassatus forsan fuit excurrrens infra ventriculum supra umbilicum coli tractus, quo inductus dolor, raptis etiam in consensum reliquis intestinis, febrem ciens & per spasmodicam simul stricturam in mesenterii canalibus detinens sanguinem, qui in purulentam postea corruptionem abiit, perripit & alvo exiit. Latius vero semper serpsit malum & relicta iterumque commota vicina arrodens materia, mali recursum iterato induxit, donec, acrimonia ipsius obtunderetur, abscessus abstergeretur demumque post semestre spatium in robusto & agresti corpore consolidationem reciperet.

F I N I S.